

Ungdomar och brott – en intervju med professor Jerzy Sarnecki

[Reporter: David Engelin] Nu står jag här utanför Stockholms universitet och ska prata med en professor i kriminologi. Vi ska höra vad han har att säga om brottslighet bland oss ungdomar. Följ med!

[Reporter] Är det flest killar eller tjejer som begår brott?

[Jerzy Sarnecki] Både killar och tjejer begår brott. Men killar begår flera brott och grövre brott. Det finns genetiska skillnader och biologiska skillnader mellan killar och tjejer som gör till exempel att killar har mera muskler och är mera aggressiva vilket kan vara relaterat till till exempel en större våldsanvändning. Men huvudsaken är förmodligen att det beror på att killar och tjejer har socialiserat olika mönster – olika sätt att bete sig på – och det här är en lång, lång tradition där killar löser oftare konflikter med till exempel våld eller andra brott. Tjejer har andra sätt att lösa sina konflikter med samhället på.

Vem är det som blir kriminell – beror det på arv eller miljö?

Det finns faktiskt diskussioner om att man skulle kunna ärva benägenheten att utveckla alkoholism. Men att utveckla någon sorts kriminell gen finns inte. Däremot så finns det en del ärftliga faktorer som i samverkan med miljön tillsammans kan leda till att man är mera sårbar och har större risker att utveckla grov kriminalitet. Och sen är det samspelet mellan genetiken och de sociala faktorerna som leder till det här utfallet att vissa människor begår många brott, begår grova brott och hamnar i fängelse och så vidare.

Är risken större att man blir kriminell om man växer upp i en storstadsförort?

Om du frågar om risken är större att man begår flera brott om man bor i en förort till en storstad så är svaret ja. Och det beror på en mängd olika faktorer. Det finns många sociala problem i den här typen av förorter. Och bland dem finns det också så att säga det här med kriminalitet. Sen är det också så förmodligen att det är lättare att åka fast för ett brott om man bor i den typen av förort.

Varför är det lättare att åka fast om man bor i en förort?

Polisen kontrollerar oftare människor som bor i den typen av förorter, till exempel just invandrarna. Unga invandrar män kontrolleras mer av polisen än andra till exempel. Och då är det lättare att åka fast.

Finns det några tecken under uppväxten som visar att man kommer att bli kriminell?

Sociala problem hos föräldrar, missbruk hos föräldrarna, dit hör bland annat när barnen slåss, hamnar i konflikt med andra barn, när barnet är allmänt oroligt, när föräldrarna inte visar förmåga att klara av att uppfostra barnet och så vidare. Det är sådana här tidiga tecken som antyder att här kan det bli problem så småningom.

I vilka fall handlar ungdomar i fängelse?

De som är under 15 år kan aldrig sitta i fängelse och inte få några andra straff heller för att de alltså inte är straffbara. De som är mellan 15 och 18 år när de begår mycket grova brott så blir de dömda till slutna ungdomsvård och de hamnar på en anstalt och där kan de sitta upp till fyra år i en ungdomsanstalt. I vissa undantagsfall döms personer mellan 15 och 18 år till fängelse men det är väldigt sällsynt och mycket speciella fall. De som är över 18 kan dömas till fängelse och det förekommer om de har begått grova brott.

Finns det något samband mellan alkohol och ungdomsbrottslighet?

Jo, definitivt, och i synnerhet när det gäller våld. Man kan väl säga generellt både när det gäller ungdomar och vuxna att många grova våldsbrott, kanske majoriteten av grova våldsbrott, begås under alkoholens påverkan. Det är alltså mycket större risk att man tappar omdöme, att man blir mera våldsam och att man överhuvudtaget gör en förfärlig massa dumheter när man är berusad och då kan man både falla offer för ett brott mycket oftare och bli brottsförövare – just när man är påverkad.

Har verkligen ungdomsbrottsligheten blivit grövre – eller är det medias bild som har förändrats?

Ja, den forskning som bedrivits på det området visar att fram till 1990 ungefär så har ungdomsbrottsligheten ökat, men efter ungefär 1990 så har ungdomsbrottsligheten inte ökat och inte blivit grövre och det finns många olika undersökningar som samstämmigt visar på att ungdomsbrottsligheten har stagnerat och kanske till och med gått lite, lite ned.

Så det är media som blåst upp det?

Som är felaktig. Mediernas bild i det här avseendet är felaktig om man konfronterar den med den forskning som finns på området.

Hur vanligt är det att ungdomar har med sig vapen?

Det är rätt vanligt att unga killar tar med sig kniv när de går ut på stan när de känner sig hotade eller för att vill känna sig tuffa. Och det är livsfarligt, både livsfarligt för dem för då ger de sig in i slagsmål som är farliga. Och det mest livsfarliga är att de kan skada någon eller döda någon. Så det är bland det dummaste man kan göra, att bära med sig kniv. Andra vapen som skjutvapen och så är mycket sällsynt.

Det här är en utskrift från en videointervju för Brottsrummet.se som gjordes i december 2007. Copyright Brottsförebyggande rådet (Brå).

Jerzy Sarnecki, professor i kriminologi vid Stockholms universitet, svarar på frågor om brott bland ungdomar.

[Se fler filmer](#)

Brottsrummet.se är en satsning av Brottsförebyggande rådet (Brå), www.bra.se